
Tarih ve Tarihî Roman Arasındaki İlişki

Tarihî Romanda Kişiler

Yard. Doç. Dr. Yakup ÇELİK

Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Özet: Tarih, bugün ile geçmiş arasında bitmez tükenmez bir diyalogdur. Geçmişin var olabilmesi için tarihiye ihtiyaç vardır. Tarihsel gerçeklik ancak tarihinin başvurusu sonucu bir değer kazanır. Biz tarihten, kayıt tutan tarihinin yaptığı seçimler ve değerlendirmeler seviyesinde bilgi alırız. Tarihi elde ettiği malzemenin önce bir seçme yapar, sonra da kendi dünya görüşüne göre yorumlar.

Tarihsel olayların aktarılması subjektif karakterlidir. Tarihi, kendi düşünce yapısını - ister istemez - metin haline dönüştürme sürecinde işin içine katar. İlk elde erozyona uğrayan tarih, tarihi roman süzgecinde kurgu denilen ikinci bir değişime girer. Roman yazarı, tarihinin malzemesini alır, bilinmeyenler üzerine de bir kurgu oluşturarak tarih malzemesini yeniden insanların dikkatine sunar. Yazar, tarihsel gerçekliğin üzerine, tarihsel olmayan, kurguya dayalı insan faktörünü ve onun yine tarihe konu olmayacak çevresini yerleştirerek eserini meydana getirir. Roman, tarihsel gerçekliği çok fazla belirginleştirince bilimsel bulunacaktır. Tarihsel gerçekliği yansıtmadığı takdirde de kurmaca değerlendirmesi yapılacaktır. Yazılmış olan tarihî romanların büyük çoğunluğu, tarihî bilgi ile kurgu arası bir yerdedir. Tarihî roman, tarihin yansımaları değildir. Tarihin kurgulanarak yeniden yorumlanma noktasıdır.

Tarih, belgelerin ve daha önce yazılmış tarihlerin ışığında, günün getirdiklerinin de hesaba katılarak yorumlanması sonucu ortaya çıkar. Roman ise, tarihsel gerçekliğin romancının muhayyilesinde yeniden, herhangi bir kitaba bağlı kalmaksızın, tarihsel önem göz önünde tutulmaksızın kurgulanması sonucunda oluşur. Bu sebeple, birinde öğretme veya bilgi verme, diğerinde itibarî bir dünyanın yansıtılması söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tarihin Aktarılması, Tarihi Roman, Kurgu

Giriş

Tarihîlik ve Roman

Tarihsel gerçeklik nedir? Tarihsel gerçekliğin anlatılmasında tarihçi veya romancının fonksiyonu nedir? Romanlardan tarihi öğrenebilir miyiz? Tarih, romanın imkânlarıyla hangi derecelerde sunulabilir? Tarihsel gerçekliklerin sunulmasında, romanı kaleme alan yazarın tarihe bakış açısı, tarihi değerlendirmeleri ve tarihî şahsiyetleri yorumlama yetkisi hangi seviyededir? Tarihî romanda mekân tasvirinde ve tarihî şahsiyetlerin çevresinde yer alan insanların dikkatlere sunulmasında yazarın tasarruf hakkı ne dereceye kadar vardır? Tarihsel gerçeklikle, tarihçinin ve roman yazarın yorumu arasında nasıl bir ilişki vardır? Tarihî olayların meydana geldiği zaman dilimine ait ekonomik, sosyal, siyasî durum ve devlet düzeni roman yazarının muhayyilesine göre değişiklik arz eder mi? Tarihi yorumlamak ve tarihsel olayları anlatmada, aynı zaman dilimini ve aynı tarihî olayları anlatan tarihçiler veya yazarlar arasında büyük farklılıklar olabilir mi?

Tarih ve Tarihçi

Edward Hallett Carr, Tarih Nedir isimli kitabında "tarih nedir?" sorusunu şöyle cevaplandırır: *"Tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog."* (Carr, 1994: 37) Tarihçi de geçmişin kaydedilmeye değer yönlerini ortaya koyan, insanları geçmişim tanımları yönünde bilgilendiren âlimdir. Yani geçmişin var olabilmesi için mutlak surette tarihçiye ihtiyaç vardır. E. H. Carr, tarihsel gerçekliğin tek başına bir değer ifade etmediği görüşündedir. Gerçekliğin ancak tarihçinin başvurusu sonucu değer kazandığını söyler. Tarihsel gerçekliğin hangi düzen içersinde ve ne kadar saf bir halde sunulacağına, ancak tarihsel gerçekliği kayıt altına alan tarihçi karar verir. Çünkü tarih, ancak tarih yazıcısının yazma faaliyeti sonucunda oluşur.(Carr, 1994:23-41) Yani kayıt altına alınan belgelerden bile, kayıt tutan tarihçinin izin verdiği, bilgilendirdiği ölçüde yararlanabiliriz. Buna bağlı olarak tarihçinin, tarihî roman yazarının yaptığı gibi tarihi yorumladığını söyleyebiliriz. Tarihçinin yaptığı değerlendirmeden neyin kaydedilmeye değer olduğunu öğreniriz. Böyle bir yetkisi olmamasına karşın, onun olaylardan yaptığı seçmeler ve olayları değerlendirme seviyesinde tarih bilgisi alırız.

Tarihçinin geçmişin yaşama tarzından, kültürüne kadar tüm bilgilerini aktarmaya gücü yetmez. Bir şehrin bir günlük hayatını bile tasvir etmeye gücü yetmez. Tarihçi elde ettiği verilerden, kendisine göre önem taşıyan problemlere yorum getirmek için gerekli olanları seçer. İşte tarihçinin bu seçme esnasında, objektifliğinin bozulması ve tarihin yorum seviyesine düşmesi tehlikesi oluşur. *"Olgular içinden belli doğrultuda bir seçim yaparak hoşuna gidecek bir yorum oluşturabileceğine kuşku yoktur. Örneğin Fransız Devrimini araştırırken, bize bu devinimi insanlığın ilerleyişinin belirleyici bir köşe taşı olarak ya da bir yıkım gibi sunması için, düzenli bir biçimde olguların olumlu ya da olumsuzlarını seçmesi yeterlidir. Bilerek, yan tutmayıp elinden geldiğince nesnel davranmak istediğinde bile, geçmişin olgularını anlayıp açıklama yeteneği, içinde yaşadığı topluma ilişkin anlayışından, siyasal ve düşün yapısal (ideolojik) tutumlarından etkilenir."* (Carr, Fontana, 1992: 64) Buradan hareketle tarihçinin elde ettiği bilgiyi önce bir seçme işlemine tabii tuttuğunu, sonra da, kendi dünya görüşüne ve ideolojik yapısına göre yorumladığını söyleyebiliriz. Carr ve Fontana'ya göre tarihçinin böyle bir yaklaşımın dışına çıkabilmesi imkânsızdır. Fransız İhtilâlinin ortaya çıkma sebebini tarihçilerin birbirine son derece zıt varsayımlara bağlamasını örnek veren Carr ve Fontana; karmaşık gerçekliğin sebebini çelişkili tarih yorumlarına bağlarlar. Bunu da tarih biliminin gereği olarak görürler. Osmanlının kuruluşunun farklı tarih bilgileriyle verilmesi, yine Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunu konu alan romanların döneme çok farklı yaklaşımları gibi.

Tarihsel bilgi üzerinde de durmak gerekir. Vesikalarla oluşturulmuş tarih dışında, her an ispatlanabilecek bir geçmiş söz konusu değildir. Doğan Özlem, Leibniz'e göre bu konuyu açıklar: *"Mantıksal açıdan bakıldığında, tarihsel bilgiyi olasılık kavramı altında değerlendirmek gerekir. Çünkü tarihsel bilgi, rastlantısallığın ve olumsuzluğun bilgisidir. Bu bakımdan mantıksal açıdan ancak bir 'olası tarih bilgisi' (probabilities historica)nden söz edilebilir. Teknik ve yöntembilimsel açıdan bakıldığında ise, tarihsel bilginin ancak arşiv çalışmaları ve kaynak eleştirisi (yazılı metinlerin, sanat metinlerinin elden geçirilmesi ve değerlendirilmesi) yoluyla elde edilebileceği açıktır. Bunlar ise geçmiş hakkında asla yeterli bilgi vermezler. Yani tarihsel bilgi, teknik ve yöntembilimsel açıdan da doğa bilimlerinin düzenli doğal olguların gözleminden elde ettiği yasal bilgi haline gelemez."* (Özlem, 1996:42) Özlem, tarihle felsefeyi ilişkilendirerek yazılmış tarihe şüphe ile bakar. Yani tarihsel gerçekliğin bir noktaya kadar

kurgu sonucunda oluşturulduğunu söyler. Gerek "olasılık kavramı" altında yapılan değerlendirmeler, gerekse arşiv bilgileri delil hükmünde bilgi niteliği taşımaz.

Sadık K. Tural, bütün tarih yazımıyla ilgilenenlerin ve tarih felsefecilerinin aksine, tarihçinin görevini kesin çizgilerle tanımlar: "*Tarihçi, ne vak'aya saplanıp kalmak ne de vak'alar tesbit etmek düşüncesiyle felsefe yapmak hakkına sahiptir. O, tarihî süreci meydana getiren vak'aların, en vazgeçilmezlerinin kronolojisini yapmak; bunlar arasındaki sebep - netice bağlantılarını görmek ve göstermek; oluş, kılış ve buluşların o cemiyetin ve insanlığın hayatındaki yerini hükme bağlamak işlerini üzerine almıştır. Asli gerçeklerin altındaki hakikatlere ve oradan en büyük hakikate ulaşmak.*" (Tural, 1984: 12) Tarihçi, belgelerin ve tarihî malzemenin felsefesini ve kendi ideolojisini katarak yorum yapmak durumunda değildir. Daima gerçeğin peşinde olacaktır, gerçeği yansıtmaya çalışacaktır. Bu, Sadık K. Tural'ın, ilmî prensipler doğrultusunda arzu ettiği tarihtir. Yorum ve kurguyu da, romancının görevi kabul eder. R.G. Collingwood, Tarih Tasarımı'nda, tarihçinin tarihsel gerçeklikle ilgisi üzerinde durur: "*Düşünce tarihi ve dolayısıyla her tarih, geçmiş düşüncenin tarihçinin zihninde yeniden canlandırılmasıdır.*

Bu yemden canlandırma ancak, sırasıyla Platon ve Caesar durumunda, tarihçinin zihninin bütün güçlerini, bütün felsefe ve siyaset bilgisini sorun üzerinde toplaması ölçüsünde gerçekleştirilir. Bu, kendini, başkasının zihninin büyümesine edilgen bir biçimde bırakmak değildir; etkin ve dolayısıyla eleştirel bir düşünce işidir. Tarihçi geçmiş düşüncüyü yeniden canlandırmakla kalmaz, onu kendi bilgisinin bağlamında yeniden canlandırır ve dolayısıyla yeniden canlandırırken, onu eleştirir, değeri hakkında kendi yargısını oluşturur, onda ayırt edebildiği hataları düzeltir." (Collingwood, 1996: 258) Görüldüğü gibi R.G.Collingwood da tarihçinin düşünce ve yorumunun, tarihsel gerçekliğin ortaya çıkmasında önemli rol oynadığı görüşündedir. Tarihî roman yazarı da kendi düşünce ve yorumunu sunar. R.G. Collingwood, tarihçinin olayların arkasındaki temel düşüncüyü keşfedebildiği nispette tarihçi olabileceğini söyler. Tarihçinin objektifliği ve tarafsızlığı üzerine Leon - E. Halkin da aynı düşüncededir: "*Objektiflik, hakikatin peşinde olan tarihçinin gayretlerinin hedefi olarak kalmaktadır. O, olguları 'vuku buldukları gibi' göstermek, onları, yorumlarına sübjektif unsurlar katmaksızın, şimdiki zamanla aydınlatmak peşindedir, fakat tam objektiflik, tam tarafsızlık kadar ondan esirgenmiştir.*

Tarihî gerçeklik, bizzatî nüfuz edilemez niteliktedir. Bu gerçekliğin bilinmesi dolaylıdır, zira tarihçi ancak şahitlikler yığını arasından bizzat kendisinin şahidi olmadığı olguya yaklaşmaktadır. Aynı yeniden üretilmediğinden tarihçi bu olguyu elinden geldiği kadar iyi bir şekilde yeniden kurmakta, onu yeniden takdim etmektedir." (Leon, Halkin, 1989:13) Tam olarak dile getirilmese de tarihî gerçeklikte, kişisel birikimlerin arkasında yorumun varlığını Leon - E. Halkin da dile getirmektedir. Tarihçinin ne kadar objektif olabileceği, ihtimalleri ne kadar doğru değerlendirebileceği tartışılabilir. Ama bir gerçek vardır ki, tarihçi de onu dile getirdiği iddiasındadır.

Tarih ve Tarihi Roman

Tarihsel gerçeklik önce tarihçinin, yani tarihsel olayları kaydeden kişinin yorumuna, değerlendirmesine tabi tutulur. İnsanlar, tarihsel gerçeklikleri, olayları kaydeden tarihçinin yorumlarına göre izlemek durumundadırlar. Yani tarihsel olaylar bir bakıma sübjektif karakterlidir. İlk elde erozyona uğrayan tarih, tarihî roman aşamasında kurgu denilen ikinci bir değişime girer. Roman yazarı, tarihçinin malzemesini alır, muhayyilesinde yoğurarak, bilinmeyenler üzerine bir kurgu oluşturarak, tarih malzemesini yeniden insanların dikkatlerine sunar. Yazar, tarihsel gerçekliğin üzerine, tarihsel olmayan kurguya dayalı insan faktörünü ve onun yine tarihe konu olmayacak çevresini yerleştirerek eserini meydana getirir. Bu konuda R.G.Collingwood'un tarihsel insan tanımlaması, tarihî romancıların tarihin hangi noktası üzerinde oynadıkları bakımından dikkate değer. Collingwood'a göre, her insan eylemi tarihe konu olmaz. Tarihçiler de böyle düşünürler. *"Ne ki, kendilerine tarihsel insan eylemleri ile tarihsel olmayan insan eylemleri arasında nasıl ayırım yapılacağı sorulduğunda, ne diyeceklerini şaşırırlar: biz şimdiki bakış açımızla bir yanıt önerebiliriz: insanın yapıp ettikleri, onun hayvansal doğası, güdüleri ve arzuları denebilecek şeyler belirlendiği sürece, tarihsel değildir; bu etkinlikler süreci doğal bir süreçtir. Bunun için, tarihçi insanların yiyip içmesiyle, uyumlarıyla, sevişmesiyle ve böylece doğal arzularını doyurmasıyla ilgilenmez; bu arzuların gelenek ve ahlâkça onaylayacak biçimde doyum bulduğu bir çerçeve olarak, düşünceleriyle yarattıkları toplumsal adetlerle ilgilenir."* (Collingwood, 1996:259)

İşte bu noktada tarihî roman yazarı devreye girer. Yazar, *"tarihsel olmayan insan eylemleri"*ni hayal dünyasında canlandırır. İşin insanî boyutunu kendince ortaya çıkarmaya çalışır. Devlet Ana ve Osmancık romanlarında bu

konuyla ilgili şöyle bir farklılık vardır. "Tarihsel olmayan insan eylemlerine giren yeme içme işi her iki romanda da farklıdır. Söğüt dolaylarına yerleşen Kayı boyunun yediği yemek hususunda Devlet Ana'da Kemal Tahir *pilavı*; Osmancık'ta Tarık Buğra *güveci* tercih etmiştir. Yenilen yemek tarihsel gerçeklik içerisinde sunulmadığı için, işin bu noktası tarihî romanlarda yazarların muhayyilesine bırakılmıştır.

Tarihçiler arasında tarihe ait gerçekliğin zamanla değişebileceğine ait görüşler de vardır. Marc Bloch, geçmişe ait bilginin sürekli değişip mükemmelleşme durumunda olduğunu, Orta Asya ve Mısır üzerine yapılan yeni araştırmalardan hareketle söyler; "*Geçmiş, tanım gereği artık hiçbir şeyin değiştiremeyeceği bir veridir. Fakat, geçmişin bilgisi sürekli olarak değişen ve mükemmelleşen, gelişme halinde olan bir şeydir. Bundan kuşku duyanlara, bir yüzyıldan beri gözlerimizin önünde cereyan eden gelişmeleri hatırlatmak yeterli olacaktır. Mısır ve Kaide üzerimizdeki örtüyü çekmişlerdir. Orta Asya'nın ölü kentleri artık hiç kimsenin bilmediği dillerini ve uzun zamandan beri yok olmuş dinlerini ifşa etmişlerdir, İndüs kıyılarında, hakkında hiçbir şey bilinmeyen bir uygarlık, mezarından doğrulmaktadır. Hepsi bu kadar değildir ve araştırmacıların kütüphanelerdeki daha derinlemesine araştırmada; eski topraklarda yeni siperler kazmada gösterdikleri deha; geçmiş çağların resmini tamamlamada ne tek çalışma, ne de en etkili çalışma olmaktadır. Bugüne kadar bilinmeyen araştırma yöntemleri de su yüzüne çıkmıştır.*"(Bloch, 1985:37) O halde tarihsel gerçekliğin zamanla değişebilmesinde romancıların da bir payı var mıdır? Roman, fictif yapısı itibarıyla böyle bir tartışmanın kesinlikle dışında kalır. Yalnızca, yazarının hayal gücünden gelen kuvvetle, tarihçiye sezgi sunar fikrindeyiz.

Tarihî romancı ile tarihçi arasında yorum ve değerlendirme bakımından az da olsa bir benzerlik söz konusudur. Tarihin yorumlanmasına dair çıkan kitaplarda tarihçi ile tarihî roman yazarları arasında kurgu bakımından da bir benzerlik söz konusudur. Çünkü geçmişte yaşananlar ile yazılan tarih arasında tam bir birliktelik olup olmadığı tartışma konusudur. Bu da tarihçinin, tarihsel gerçeklikleri yeniden yorumlamasından kaynaklanmaktadır. İlhan Tekeli, tarihçinin görevini şöyle açıklar: "*Tarih ancak bugünden geçmişe gidilerek bir bütün olarak kavranabilir ve tarihçinin yaklaşımı da bugünden geçmişe giderek tarihi anlamak olmalıdır*" (Tekeli, 1998: 39) Tarihî roman yazarının durumu daha farklıdır. O, tarihçinin sunduğu malzemeyi, duyduklarından ve efsanelerden elde ettikleriyle muhayyile-

sinde yoğurur, tarihî malzemeyi insana ait duygularla, yaşama tarzıyla şekillendirerek karşımıza çıkarır.

Tarihî roman yazarı ile tarihçi arasındaki ilişkiye Werner Schiffer de değinir. Ona göre tarihî her belgenin bir fiksiyon yapısı vardır. Belgeler, bu kurmaca yapı ile beslenir. Tarih yazıcısı, tarihsel bir metin oluşturmanın organize edici bir ögesidir. Tarihçi geçmişte meydana gelen olaylarla ilgili belgelere şüphe ile yaklaşmak zorundadır. Tarihçinin bir olayı kaynaklardan yorumlayarak alması onu fiksiyona yaklaştırır. Bu da tarihçinin tarihî roman yazarına yaklaşması demektir. (Schiffer, 1980: 29-30) Tarih, tarihî belgelerin yorumlanması ve yapılan yeni araştırmalarla sürekli olarak tamamlanır. O halde tarihin kendini yenilemesi de kaçınılmazdır. İlk belgelerden hareketle oluşturulmuş tarih, bulunan yeni belgeler ve getirilen yeni yorumlarla sürekli zenginleştirilir. Tarih tenkidi de tarihin kendisini yenilemesinde önemli bir unsurdur. Bu bilgilerin ışığında tarihsel gerçeklikle, tarihi olayları hareket noktası alan romanlar arasında benzerlikler vardır. İkisinde de tarihin yeniden yorumlanması vardır. Romanda daha fazla olmak kaydıyla ikisinde de fiksiyon vardır. Fakat tarih, gerçek olmak iddiasındadır. Roman ise, yalnızca yazarının tarihi kurgulaması sonucunda tarihçinin sunduğu malzemedeki hareketle kendi gerçeklerini sezdirmek amacıyla kaleme alınmıştır. Karl Raimund Popper, tarihçinin ve roman yazarının tarihe bakış açısını ve tarihi yorumlamasını Tolstoy'dan hareketle izah etmektedir: *"Tolstoy'un tarihselciliği, örtük olarak liderlik ilkesinin doğruluğunu kabul eden bir tarih yazımı metoduna karşı bir reaksiyondur. Bu öyle bir metoddur ki, büyük adama, lidere çok - eğer Tolstoy haklı ise, ki şüphesiz öyledir, gereğinden çok -önem atfeder. Tolstoy, sanırım başarılı bir şekilde, olayların mantığı denebilecek olan şey karşısında Napolyon, Alexander, Kutuzov ve 1812'nin diğer büyük liderlerinin kararları ve eylemlerinin etkisinin küçüklüğünü göstermeye çalışır. Tolstoy, haklı olarak, savaşları yapan, Moskova'yı yakan ve çete savaşları metodunu icat eden sayısız meçhul fertlerin kararları ve eylemlerinin ihmal edilen, fakat çok büyük olan önemlerine işaret eder. Fakat o, bu olaylarda bir çeşit tarihî belirleme; bir kader, tarihî kanunlar veya bir plan görebildiğine inanır. O, kendi tarihselciliğinde metodolojik bireysellik ve kollektivizmin her ikisini de kombine eder: yani o demokratik bireyselci ve kollektivist - milliyetçi öğelerin hayli tipik -kendi zamanı bakımından tipik ve korkarım bizim zamanımız bakımından da tipik - bir terkimim temsil eder."* (Popper, 1998:134)

Tolstoy'un tarihsel araştırmaları ile tarihçinin araştırmaları arasında bir ilişki kuran Karl R. Popper, tarihî roman yazarının tarihçiden farklı olarak aydınlatılmamış ayrıntılara girdiğine işaret eder. Tolstoy, savaşı yönlendiren meçhul fertlerin dünyalarını da gözler önüne sermiştir. Bizim, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunu anlatan romanlarımızda da, yazılmış tarih kitaplarından farklı olarak meçhul kişilerin dünyalarına, günlük yaşantılarına, zevklerine ve tarihsel olayların meydana gelmesinde rol oynayan küçük ayrıntılara girilmiştir. Elbette bunlar, yazarların kurgu dünyasının ürünüdürler.

Tarih yazmada önemli unsurlardan biri de tahkiyedir. Tarih yazıcılığı 17. yüzyıla kadar edebiyatla iç içedir. Tahkiyenin tarih yazımına bilimsel anlamda girişi 19. yüzyılda W. Ranke ile dir. İlhan Tekeli, tarihçinin ortaya koyduğu metni bir varsayım olarak görmekte ve tarihçinin kullandığı dilin asıl gayesinin bu varsayımı gizlemek olduğunu söylemektedir: *"Tarih yazımında anlatı biçiminin ikna ediciliğinin arkasında toplumsal yaşamın sürekliliğine ilişkin güçlü sezgi yatmaktadır. Oysa ne tarihin yararlandığı belgeler ne de insanın deneyi sürekli değildir. Anlatı yolunu sečen tarihçi bu kesikli olaylardan, belge ve bilgilerden sürekliliği olan bir öykü kurar. Sürekliliđin kurulması gerçekte yaratıcı bir faaliyettir. Genellikle bir heykel traşın mermeri yontarak heykeli çıkarmasına benzetilir. Tarihçi de yaratıcı bir sanatkar gibi kopuk olaylar arasında gizli bulunan hikâyeyi ortaya koymaktadır. Burada yaratıcı sözcüğünün çekiciliğinin gizlediği bir olguya dikkat çekmek gerekir. Tarihçinin ortaya koyduğu anlatı ancak bir varsayımdır. Oysa tarihçinin yazarken kullandığı dil, bunun varsayım olduğunu gizleyen bir dildir. Okuyucuya kendi varsayımlarını geliştirme olanağı bırakmayan bir otorite ile anlatılmaktadır."* (Tekeli, 1998: 68) Tarihçi gerçeği ortaya koyar nitelikte bir tahkiye sunmak mecburiyetindedir. Fantezi ve hayal gücünü kullanamaz. Çünkü belgeler ve vesikalarla anlattıklarının gerçekte olduğu iddiasındadır. Tarih metni oluşturulurken yaşanmış olandan, tarihsel kayıt ya da belgelere, oradan yeniden kurulan tarihsel olguya, sentez ve tahkiye ile metne gelinir. Romancı ise, tarihçinin sunduğu malzemeyi aynen kullanır. Tarihin ilgilendiği konuları da muhayyilesinin yardımıyla tamamlar. Tarih ve tarihî romanın ayrılan boyutlarından biri de burada aranmalıdır.

Metin oluşturma noktasında tarihle edebiyat yan yana gelir. Bilimsel metinler, metin oluşmadan önce bilim adamının zihninde netlik kazanmış bir rapor halindedir. Aynı durumun tarih metinlerinde olup olmadığı tar-

tışma konusudur. Edebiyat metinlerinde zaten böyle bir endişe yoktur. John Tosh, tarih yazıcılığının fiksiyon yönü için şunları söyler: *"Herhangi bir tarihsel konjonktürün gerçekliği, kaynaklarda ortaya konduğu kadarıyla öylesine karmaşık ve kimi zaman da öylesine çelişkilidir ki, ancak bunu başı ve sonu olan kesintisiz bir yazı halinde ifade etme disiplini, araştırmacının tarih deneyiminin değişik alanları arasındaki bağlantıları kavramasını sağlayabilir."*(Tosh, 1984:105) Tarih metni oluşturmada, tarihsel bilgi ve deneyimin yanında, metin oluşturma hüneri, biraz da ilham lazımdır.

John Tosh tasvirin, hikâye etme ve çözüm getirmenin tarih metni ile edebiyat metni arasındaki ilişkiyi oluşturduğu kanaatindedir. Ona göre tarihçi de, okuyucuda heyecan uyandırmak zorundadır. Edebiyatla tarih ilişkisini hikâye etme temeline dayandıran ve Batı dillerinde bu kelimelerin aynı kökten türetildiğine işaret eden John Tosh, tarihin edebiyatla hangi noktalarda birleştiğini açıklar: *"Anlatı da tarihçinin yaratıcı yazarla, özellikle de romancı ve epik şairle paylaştığı bir biçimdir ve tarihin, okur kitlesinden geleneksel olarak gördüğü ilgiyi önemli ölçüde açıklamaktadır. Diğer hikâye anlatma biçimleri gibi anlatısı da, gerilim yaratma ve şiddetli duygular uyandırma gücüyle etkileyici olabilir. Ama aynı zamanda da anlatı, geçmişteki olayların gözlemcisi ya da katılımcısı olmanın insanda nasıl bir duygu yarattığını aktarmada tarihçinin elindeki başlıca tekniktir. Yeniden yaratma etkisini sağlamada en başarılı olan anlatı biçimleri de, kendi hayatımızda yaşadığımız zaman duygusuna en çok yaklaşanlardır: Bu bir çarpışmayı anlatırken olduğu gibi saat saat de verilebilir, bir siyasî krizdeki gibi gün gün veya bir biyografideki gibi bütün bir ömre yayılarak da. Geçmişini yeniden yaratmaya dönük tarihin başlıca uygulayıcıları, çok canlı etkiler yaratan dramatik anlatının ustaları olmuştur."*(Tosh, 1984:107) Buradan John Tosh'un iyi bir tarihçinin iyi edebî donanımına sahip olmasını, en azından çok iyi metin oluşturma kabiliyetinin olmasını şart gördüğünü söyleyebiliriz. Bu da tarihçinin edebiyattan yararlanması demektir. Biri metin oluşturmada, diğeri konu bakımından birbirine başvuran iki bilim dalı.

Bir başka tarih yazıcılığı olan vakanüvislikte de durum aynıdır. Osmanlı sarayında geçen siyasî olayları kaydetmekle görevli olan vakanüvislerin yaptığı işte de yorum ve kurgu görülmektedir: *"Vakanüvislik geleneğimizde, tahlil ve hele tenkit yoktur. Mevcut iktidarın/Sultan, (saltanat ailesi veya vakanüvisin hâmisisi olan vezir) hilafına bir fikir beyan etmek mümkün değildir. Vakanüvisler daha çok dönemlerinin siyasî tarihlerini kendi tesbit ve düşünceleri*

doğrultusunda ele almışlardır. Bazen olağanüstü (tabii afet, garaib ve acayıb) olaylar zikredilmiştir. Olayların iktisadî ve sosyal boyutuna da değinen vakanüvisler vardır, ama bunlar azınlıktadır. Vakanüvislerin anlattıkları olayların coğrafi boyutu, ülkenin coğrafyası ile sınırlıdır. Çoğu vakanüvisler birbirinin taklidir. Aynı çağda dünyanın başka ülkelerinde meydana gelen olaylar, ya onları ilgilendirmemekte veya onlardan habersizlerdir."(Öztürk, 1999: 9-10) Kendi yaşadığı dönemin tarihî olaylarını kaydetmekle görevli memur diye adlandırabileceğimiz vakanüvislerin de bir tarih yazıcısı olduğunu kabul etmek gerekir. Çünkü tarihsel olayları metin haline getirme işini ve olayın ilk yorumunu yapmışlardır. Aynı zamanda tarihçilere yazdıklarıyla kaynaklık etmişlerdir. Mustafa Öztürk'ün söylediği gibi, yazdıklarında ne kadar objektif olabildikleri, olayları tam bir tarafsızlıkla yorumlayıp yorumlamadıkları tartışma konusudur.

Edebiyat da, tarihî roman bağlamında tarihle ilişki içersindedir. İlk tarihî roman örneğini Walter Scott'un kaleme aldığı kabul edilir. İskoç halkına ait efsane ve halk hikâyelerini toplayarak kendi tarih bilgisiyle yoğurarak roman haline getirmiştir. İlk tarihî roman örneği sayılan Waverley'de(1814) Walter Scott, gerçek bir olayın içersine fictif yapıda bir metin yerleştirmiştir. Romandaki konu, İskoçya tarihinden 1745 Jakoben Ayaklanması 'dır. Bu romanda fictif yapı, tarih ve eğitim iç içedir. Walter Scott, Waverley, Ivanhoe gibi romanlarında, İngiliz toplumunun tarih içersinde nasıl doğduğunu, aşiret yapılarının nasıl çözümlenerek Norman ve Sakson sentezi ortak bir milletin doğduğunu göstermeye çalışmıştır. Taner Timur, 19.yüzyılda Fransız ve Rus edebiyatını derinden etkilediğini belirttiği Walter Scott'un, edebî kimliğini, Lukacs'dan da hareketle şöyle tanımlamaktadır: *"Scott eserlerinde çok sağlam bir tarih bilgisine dayanmaktadır. Romanlarında profesyonel tarihçiler birçok maddi hata bulmuşlardır. Ivanhoe'âa Norman - Sakson bütünleşmesini anlatırken yaptığı bazı hataları bizzat kendisi açıklamıştır. Fakat üstünlüğü romantizmin idealleştirdiği Ortaçağı değil, modern antropolojinin kurucularının çözümlendiği klan ilişkilerini anlatmasında somutlaştırıyor. Bu bağlamda, Lukacs'ın dediği gibi 'Morgan, Marks ve Engels'de geliştirilen ve kuramsal - tarihsel bir açıklıkla kanıtlanan konular, Walter Scott'un en iyi tarihî eserlerinde şiirsel bir biçim içinde canlanır ve yaşarlar'"*(Timur, 1991: 196) Günümüzde, tarihî roman yazarları, tarihin konu edildiği romanlarda, kesin bilginin olduğu gibi aktarılmasının önemini

kabul etmemektedirler. Kendi aralarında da bunu tartışmaktadırlar. (*Tarih ve Toplum*, 198 / *Hürriyet Gösteri*, 197-198)

Yaşandığı kabul edilen olaylarla, yazarın kurgu dünyasının birleşimi sonucunda meydana gelen tarihî romanı, Hugo Aust, *Der Historische Roman* kitabının önsözünde başlı başına bir tür olarak teklif eder. (Aust, 1994: 7) Roman mı, tarih mi olduğu hakkında çeşitli düşünceler ileri sürülür. Tarih ilminin ışığında aydınlatılmış bir geçmiş ele alınır. Bu sebeple romanın kurgusu ile tarihsel gerçeklik iç içe girmiş durumdadır. Tarih ve roman konu seçimi ve ifade tarzı konusunda birbirinden ayrılırlar. R.G. Collingwood, tabiatın tarihsel sürecinin, insan hayatı ve özel ilişkilerinin tarihsel bilginin nesnesi olamayacağı görüşündedir. Olay değil, onun arkasındaki düşünce önemlidir. Tarihçi olayları, düşünceyi keşfedebileceği ölçüde kavrayacaktır. (Collingwood, 1996: 350-364) Şimdiye kadar tarihin ancak siyaset, savaş, ekonomik hayat ve kültürel yaşama tarzı üzerinde durduğu kabul edilmekteydi. Fakat son dönem tarihçileri sanat, din ve felsefeyi de tarihsel incelemenin asıl konusu haline getirdiler. E. H. Carr, bütün toplum bilimleri gibi tarihin de insanların toplum içindeki davranışlarını konu aldığını söyler. Bunu geçmiş tanımıyla ayırıcı hâle getirir: "*Daha başka farklılıklarına yol açan ana ayırt edici özelliği ise, insanların geçmişteki toplumsal ilişkilerini araştırmasıdır.*" (Carr, *Fantana*, 1992: 14) Denilebilir ki tarih, geleneksel anlamının dışında felsefe, sosyoloji gibi toplum bilimlerinin ilgi alanını da kapsamaktadır. Tıpkı roman gibi. Bütün bu gelişmelere rağmen, tarihin konusu veya hareket noktası, romanla karşılaştırıldığında sınırlıdır. Roman savaş, siyaset ve ekonomik hayata, okuyucuyu sıkmamak için insana ve tabiata ait her şeyi herhangi bir sınırlama olmaksızın anlatabilir. Tarık Buğra'nın *Osmancık* romanında, Osmanlı'nın kuruluşundan önceki ekonomik hayatı anlatmakla, o dönemdeki ekonomik hayatı *Osmancık*'ın ve ailesinin yaşadıkları çevresinde dile getirmek veya sezdirmek birbirinden farklıdır. Birisi bilgi sunmak, akla uygun hâle getirmek, diğeri sezdirmek esasına dayanır. Tarihi roman konusu bakımından tarihsel gerçekliği veya tarihî bir olayı dile getirir. Geçmişteki bu olay ve olaylar yaşanmış ve sonuçlanmıştır. Yakın dönemde Tarihi roman konusunu Türkiye'de gündeme taşıyan Prof. Dr. Sadık K. Tural, romancının hangi aşamalardan geçtiğini şöyle sıralar: "*Tarih romancısı, vesikanın ortaya koyduğu malzemeyi önce öğrenir; sonra kendisine tesir eden unsurlar arasından seçmeler, açıklamalar yapar; daha sonra da,*

edebî yaratmanın sihri ile onlara can verir."(Tural, 1976: 93-130) Sanatçının halk arasındaki rivâyetlerden ve kesin olmayan menkıbelerden de yararlanabileceğini söyleyen Tural, *"konunun tamamlanmış bitmiş, zaman mührünü yemiş olmasını"* şart görür.

Tarihî roman yazarının yapacağı işi bu şekilde belirleyen Sadık K. Tural, tarihçinin de edebiyat dünyasından alması gereken dersler olduğunu belirtir. Özellikle tarihî vesikanın azaldığı zaman dilimleri ile ilgili edebî eserlerin, fiksiyon unsurları ayıklanmak kaydıyla, birer vesika sayılmasını teklif eder. Bahaeddin Ögel ve Sabri Ülgener'in edebî eserlerden yararlanışını örnek verir.(Tural, 1984:13)

Tarih şuuru veya tarihsel olan, şimdiki zaman ile geçmiş arasında bağlantı sağlar. Tarihî roman yazarı da, modern edebiyat kuramları içerisinde, en az iki zamana yönelik, veya değişik zaman süreçleri içerisinde bir ilişki kurgulayarak romanını oluşturur. Tarih veya tarihî roman yazmada bu temel kural niteliğindedir. Romanın içerisinde hissedilse de, hissedilmese de, yazma zamanı ile vak'a zamanı arasında, anlatımdan veya kullanılan dilden kaynaklanan uzaklık bulunur. Romandaki anlatıcının bazen o zaman dilimiyle bütünleştiği de görülür. Bu, başarılı bir anlatım tekniğidir. Farklı anlatım tekniklerini deneyenler de vardır. Nedim Gürsel'in Boğazkesen / Fatih'in Romanı'nda bugün ve geçmiş iki çizgi halinde birlikte sunulmuştur. Burada anlatıcı durumundaki "ben", 12 Eylül 1980 sonrasında Boğaziçi'ndeki terkedilmiş bir yalıda oturmakta ve Fatih dönemi ile İstanbul'un fethini anlatan bir roman kaleme almaktadır. Binalar ve tarihsel mekânlar "ben"i tarihin içine sürüklemektedir. Nedim Gürsel romanında neler yapmak istediğiyle ilgili olarak şunları söyler: *"Boğazkesen'de İstanbul'un tarihsel boyutuyla bugününü eklemlenmeye, bir roman yapısı içinde eritmeye, tarihsel verilerden yola çıkarak modern bir roman yazmaya çalıştım. Osmanlı ve Bizans kaynaklarından yararlandım. İki eksenle birbirine koşut gelişen, kimi zaman da kesişen iki anlatı kurmayı denedim, bir tarih kitabı yazmaktan özellikle kaçındım."*(Gürsel, 1997: 74-75)

Boğazkesen / Fatih'in Romanı'ndaki bu anlatıma karşın Kemal Tahir'in Devlet Ana, Yorgun Savaşçı; Tarık Buğra'nın Osmancık, Küçük Ağa; Halide Edip'in Ateşten Gömlek, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Sahnenin Dışındakiler gibi romanlarında, bugünün varlığı, yazarın biyografik bilgisi, eserdeki dil özellikleri ve zamana dayalı anlatım özellikleri dışında fazlaca hissedilmez. Bu iki farklı anlatım tekniğini bir çok romanda görmek mümkündür.

Romanla tarih arasında hiçbir fark göremeyen eleştirmenler de vardır. Bunlar, ikisinin de kurgu temeline dayandığını, kurguyu iyi kuramayanların, daha doğrusu hayal dünyası zengin olamayanların tarih, diğerlerinin roman yazdığını söylerler. Tarih yazarının sorumluluğu ile, roman yazarının sorumluluğu arasında hiçbir fark görmezler. (Talay, 2000:4-15) Fakat tarihî roman yazarının tarihsel gerçekliğe farklı bir açıdan yaklaşıp olmayan olayları olmuş gibi gösterebileceği de kabul edilmektedir. Yani romancı, tarih bilgisini kullanarak tamamen kurguya dayalı bir tarih oluşturabilir. Romancının tarihsel bilgiyi yorumlamasında hiçbir sınır yoktur. Konu aldığı zamana ait sıradan bir insanın yaşadığı devri değerlendirmesini sunabileceği gibi, savaşların ve siyasi olayların görüntüsünü de nakledebilir. Hatta tarihsel gerçekliği istediği tarzda değiştirebilir. Buna "*counter factual*" denilmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun Söğüt dışına hiç çıkamaması, Osmanlı'nın Viyana'yı fethetmesi gibi. Fakat böyle bir durum hemen okuyucunun tepkisiyle karşılaşır veya alay konusu olur. Hiç denenmemiş olmasına karşın, farklı bir yorum ve tarz olduğu da tartışmasızdır.

Tarihî Romanda Kişiler

Tarihî romanlarda şahıs kadrosunu oluşturacak kahramanların seçimi de önemlidir. Bu kişilerin kimlerden seçileceği ve roman içersinde hangi fonksiyonları yükleneceği tartışmalıdır. Roman kişilerinin seçimi Walter Scott'un ilk tarihî roman denemesi sayılan *Waverley*'de roman kahramanları destana has özellikler göstermez. Millî normlara uygun birer tip olarak karşımıza çıkarlar. Daha önceki tarihin konu alındığı romanlarda kahramanlar destansı veya mitolojik özellikler gösteriyorlardı. Walter Scott, *Waverley*Te destansı anlatımın dışında bir üslûbun oluşmasına da katkıda bulunmuştur.(Gögebakan, 2000: 115-124) Destana has özellikler gösteren tarihin kişisi ile tarihî roman kahramanı arasında fark vardır. Her insan tipi tarihî romanın konusu olabileceken, tarih metninde yalnızca önemli olayların içinde bulunan insanlar yer alırlar. Tarihî romanlarda kişilerin anlatılma tarzı çok önemlidir. Hilmi Yavuz, tarihî romanlardaki karakterlerin varlığına dikkat çeker. Romancının anlatacağı kahramanı iyi tanımasını ister. Tarihsel olayın, kahramanın bilinciyle ortaya konularak verilmesi gerektiğini belirtir: "*Romancının yapması gereken, belli bir tarihsel olayı karakterlerinin bilincinin içinden vermesidir. Bu*

önemli. Çünkü tarihsel bir olayın inşa edilmesi demek o romanda bireyin inşa edilmesi demektir. Bireyi ortaya koymadan, birey olduğunu kavramadan, o tarihsel olayı onun bilincinden vermenin olanağı yok. Nasıl görüyoruz o adamı, nasıl bir adam. Önce romancı kendi tiplerini tanımak zorunda. Biz onların dünyaya nasıl baktıklarını bilmeliyiz."(Yavuz, 1997: 70) Tarihî romandaki tarih faktörünü, çoğu zaman romandaki kahramanın dünyasından öğreniyoruz. Çünkü tarihî romandaki bilginin, tarihî şahsiyetlerin sunulma tarzları, tarih biliminden farklıdır. Fiksiyonun kendine has sihirli dünyası için içersine girer.

Fethi Naci, tarihle, tarihî roman arasındaki ilişkiyi insan faktörünü düşünerek değerlendirir. Tarih biliminin insanı soyutlayarak tarihi anlattığını söyleyen Fethi Naci, romancıların ise tarihsel olayları değil, olayların insanlar üzerindeki etkilerini dile getirdiğini belirtir.. Tarihî roman için, "tarihten söz açan roman" değerlendirmesini yapar ve tarihî romancının neler yapması gerektiğini sıralar: "Güncel yaşam romana nasıl yansiyorsa tarih de romana öyle yansır. Bunun için 'tarihi roman' yerine 'tarihten söz açan roman' demek, bence yerinde olur. Romancı, araştırmalar yapabilir, topladığı belgelerden yararlanabilir, ama sıra yazmaya gelince, işinin yazmak değil, roman yazmak olduğunu unutmamak zorundadır; bunun için topladığı bilgiler, belgeler, buzağının denizin altında kalan büyük bölümü gibi olmalıdır, göze batmamalıdır; çünkü romancı o bilgileri, o belgeleri aktarmayacaktır romanına, roman kişilerinin düşüncülerinin, davranışlarının nasıl biçimlendiğini gösterirken yararlanacaktır o bilgilerden, o belgelerden "(Naci, 1998:228-230)

Attilâ İlhan'ın ve Nahid Sırrı Örik'in Kurtuluş Savaşı dönemini anlatan romanlarından hareket eden Fethi Naci, birinci dereceden tarihî şahsiyetlerin romancılar tarafından fazla kullanılmadığını, yazarların ikinci üçüncü dereceden veya isimsiz kahramanlar çevresinde romanlarını şekillendirdiklerini söyler. Tarihî romancıların kendi kafasındaki toplumsal problemlere çözüm bulduktan sonra, gerçek tarihî şahsiyetleri eserlerine taşıdıklarını belirtir. Bu tip tarihî romancılara da Kemal Tahir'i örnek verir. Kurtuluş Savaşı'nı anlatan romanların hemen tümünde (Küçük Ağa, Yorgun Savaşçı, Sahnenin Dışındakiler, Ateşten Gömlek, Bir Göçmen Kuştı O, Yaban v.s.) Mustafa Kemal Atatürk ve savaşı birinci dereceden yaşayan komutanlar, romanların önde gelen kahramanlarından değildir. Onların yerine Çolak Salih, İstanbullu Hoca, Cehennem Yüzbaşı Cemil, Ahmet Celal, Avukat Adnan, Emir Bey gibi itibarî kahramanlar vardır. Bazı romanlarda

da Atatürk ve arkadaşlarının varlıkları, dolaylı bir şekilde de olsa, dile getirilir. Belki de menkıbeler çevresinde teşekkül ettiği için, Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunu anlatan Devlet Ana ve Osmancık gibi romanlarda Osman Gazi birinci dereceden kahraman durumundadır. Tarihi romancının tarihsel gerçeklik içerisinde yer almayan kahramanları yaratma hakkı da vardır. Bu kahramanlar olayların akışına göre romanın içerisinde yer alabilirler. Nitekim Türk edebiyatındaki tarihi romanlarda, tarihsel gerçekliği olmayan bir çok kahramanla karşılaşmak mümkündür. Bu kahramanlar, yalnızca romancının hayal dünyasının ürünüdürler veya tarihsel gerçekliğin, roman kurgusu içerisinde izah edilmesinde birer kolaylık unsurudurlar. Bunlar gerçek tarihsel şahsiyetler olmasalar bile, okuyucuya tarihsel şahsiyetlerle roman kahramanlarını özdeşleştirme imkânı verirler.

Sonuç

Tarihsel gerçeklik, bir noktaya kadar kurgu sonucunda oluşturulmuştur. Gerek ihtimal kavramı çevresinde yapılan değerlendirmeler, gerekse arşiv bilgileri delil hükmünde bilgi niteliği taşımamaktadır. Ayrıca tarihinin düşünce ve yorumu da, tarihsel gerçekliğin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. İnsanlar, tarihsel gerçeklikleri, olayları kaydeden tarihinin yorum ve değerlendirmesine göre izlemek durumundadırlar. Tarihin kaleme alınmasında yorumun varlığı kabul edilmektedir. Ancak tarihçi, objektifliği elden bırakmadığı, yaşanmış gerçeği dile getirdiği iddiasındadır. Fantezi ve hayal gücünü kullanmaz. Objektiflik ve gerçeğin yalnızca hedef olarak kaldığı tarih, hareket noktası olarak da vesikaları ve tarihsel kalıntıları aldığı için ilmî bir hüviyet kazanmaktadır. Romancının tarihsel malzemeyi değerlendirme tarzı tarihininkinden farklıdır. Romancı, gerçeği dile getirme veya objektif olma iddiasında değildir. Popper'in dediği gibi "aydınlatılmamış ayrıntılar"a girer. Roman yazarı, tarihinin malzemesini alır, muhayyilesinde yoğurarak, bilinmeyenler üzerine de bir kurgu oluşturarak, tarih malzemesini itibarî âlem içerisinde okuyucuların dikkatine sunar. Yazarın hareket noktası yalnızca tarih değildir. Efsaneler ve muhayyilenin gücü de kaynak durumundadır. İlmî bir değerlendirme veya İnsan ilişkilerini bilinen tarihe göre ayarlamak da söz konusu değildir. Romancı tamamen hürdür, her şey kendi tercihindedir.

Tarihle edebiyatın birbirinden yararlanması metin oluşturmada ve konu seçimindedir. Tarihçi edebiyattan metin oluşturma, daha doğrusu tahkiye hususunda; roman yazarı da zengin konularından dolayı tarihten yararlanır. Tarihin konusu veya hareket noktası romanla karşılaştırıldığında sınırlıdır. Roman savaşa, siyasete, ekonomik hayata, okuyucuyu sıkmamak açısından, fazla girmese de; insana ve tabiata ait her şeyi, herhangi bir sınırlama olmaksızın anlatabilir. Tarih bilgi sunmak, akla uygun hâle getirmek; edebiyat, sezdirmek esasına dayanır.

Tarihî roman, tarihin yeniden yansımaları değildir. Geçmişî fiksiyon yardımıyla yemden yorumlamadır. Tarihî romanda her insan tipi romanın kahramanı olabilir. Tarih metinlerinde durum böyle değildir. Tarihî romanlarda bilginin sunulma tarzı, kahramanların kendi aralarındaki insanî ilişkiler çevresinde dile getirilir. Tarihî romancılar, tarihsel gerçeklik içerisinde yer almayan kahramanları yaratma hakkına da sahiptirler.

Kaynaklar

- AUST, Hugo (1994), *Der Historische Roman*, Stuttgart. 385s.
- BLOCH, Marc (1985), *Tarihin Savunusu Ya Da Tarihcilik Mesleği*, Çev: Mehmet Ali Kihçbay, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara, 143s.
- CARR, Edward Hallet - FONTANA, Jose (1992), *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık*, Çev: Prof. Dr. Özer Ozankaya, İmge Kitabevi, Ankara, 138s.
- CARR, Edward Hallet (1994), *Tarih Nedir*, İletişim Yay., 5. Basım İstanbul, 185s.
- COLLINGWOOD, R.G. (1996), *Tarih Tasarımı*, Çeviren: Doç. Dr. Kurtuluş Dinçer, Gündoğan Yayınları, 2. Basım Ankara, 384s.
- GÖĞEBAKAN, Turgut (2000), "Tarihsel Romanda Kişiler Sorunu", *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi XII*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s.115-124
- GÜRSEL, Nedim (1997), "Tarihsel Roman Tarihi Yorumlayan Romandır", *Hürriyet Gösteri*, Sayı: 197-198, Nisan - Mayıs, s.74-75
- LEON, - HALKIN, E. (1989), *Tarih Tenkidinin Unsurları*, Çev: Bahaeddin Yediyıldız, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara, 156s.
- NACİ, Fethi (1998), "Tarih ve Roman", *Eleştiri Günlüğü 5 - Kıskanmak*, Oğlak Yayınları, İstanbul, s.228-230

- ÖZLEM, Doğan(1996), *Tarih Felsefesi*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2.Basım, Kasım, 256s.
- ÖZTÜRK, Prof. Dr. Mustafa (1999), *Tarih Felsefesi* Elazığ, 155s.
- POPPER,Karl R. (1998), *Tarihselciliğin Sefaleti*, İnsan Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 152s.
- SCHIFFER, Werner (1980), *Theorien der Geschichsschreibung unâ ihre erzähltheoretische Retevanz: (Danto, Habernas, Baumgartner, Droysen)*, Metzler, Stuttgart.
- TALAY,Birsen (2000), Tarihçiler Tartışıyor Tarih ve Roman İlişkisi Üzerine, *Tarih ve Toplum*, Haziran, c.33, s.4-15
- TEKELİ, İlhan (1998), *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*, Dost Kitabevi, Ankara, 176s.
- TİMUR, Taner (1991), *Osmanlı - Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*, Afa Yayınları, İstanbul, 396 s.
- TOSH, John (1984), *Tarihin Peşinde - Modern Tarih Çalışmasında, Hedefler, Yöntemler ve Yeni Doğrultular*, Çev: Özden Arıkan, Türk Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 226s.
- TURAL, Sadık K. (1976), *Tarihî Roman ve Atsız'ın Tarihî Romanları Üzerine Düşünceler, Atsız Armağanı*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, XCII-XCCC
- TURAL, Sadık K. (1984), "Tarihçinin Edebiyat Dünyasından Alması Gerekenler", *Töre Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, Sayı: 159, Ağustos 1984, s. 11-14
- YAVUZ, Hilmi (1997), "Tarihî Roman Ancak Belli Bir Tasarımdan Yola Çıkılarak Yazılabilir", *Hürriyet Gösteri*, Sayı: 197-198, Nisan - Mayıs, s.69-71

History and its Relationship with History Characters Within the Novel

Assis. Prof. Dr. Yakup ÇELİK

Kırkkale University

Faculty of Arts and Sciences

Abstract; History is a continuous dialogue between today and the past. There is a need for historian in order to form the past. Historical fact gains significance through the application of the historian. We learn the history through the historian's selections and assessment. The historian first makes selection from the sources he gathered, and then he comments it from his own ideology and outlook.

The narration of the historical events has a subjective character. The history, which disappeared at the first hand, takes shape through the approach of historical novel writing. The novelist takes the materials of the historian, and presents it, using his own imagination when necessary. When creating his novel, he bases his made-ups on the historical truth. Novel can be regarded scientific when emphasizing historical truth. It will be found fantasy when hiding historical truths. Most novels in hand are between the history and fantasy. Historical novels are not a rereflection of the history. It is probably a try to recomment the past.

The history appears through comment in the light of vwritten sources, and by the force of current priorities. As to the novel, it appears in the imagination of the novelist who does not depend on the historical sources. In this respect the former aims to give information and the latter aims to create an unreal world.

Key Words; History, narration of history, historical novel, fantasy.

Взаимоотношение Между Историей и Исторической Повестью – Лица в Исторической Повести

Док. д-р. Якуп ЧЕЛИК

Университет Кырыккале

Факультет естественных и гуманитарных наук

Резюме: История – это нескончаемый диалог между настоящим и прошлым. Для того чтобы прошлое имело смысл, существует необходимость в историках. Исторические реалии имеют ценность только тогда, когда историки обращаются к ним. Мы почерпываем из истории в соответствии с выбором и оценкой историка, который ведет запись истории. Историк, прежде всего, производит отбор из собранного материала, затем проводит его оценку в соответствии со своим мировоззрением.

Освещение исторических событий является субъективным по характеру. Структура мышления историка, желает он того или нет, отражается в процессе составления текста. История, подверженная эрозии с первых рук, проходит вторую трансформацию через сито исторической повести, которая является воображением. Автор повести берет материал историка, при помощи своего воображения заполняет недостающие моменты и предоставляет свое произведение на суд людей. Автор создает произведение, накладывая на исторические факты человеческий фактор, основанный на воображении и не являющимся историческим, и его окружение, которое тоже не является предметом истории.

Повесть может быть признанной научной в случае четкого и ясного отражения исторических фактов. А в противном случае она рассматривается соответственно. Большинство всех исторических повестей находится где-то между историческими фактами и воображением. Историческая повесть не является отражением истории. Это точка повторной интерпретации истории при помощи воображения.

История возникает в результате анализа документов и предыдущих исторических записей, учитывая реалии сегодняшнего дня. Повесть же является результатом воображения автора, где он не всегда учитывает историческое значение и принимает во внимание какую-либо книгу. Следовательно, в первом случае речь идет об обучении или информировании, а во втором – отражение условного мира.

Ключевые слова: История, повествование истории, историческая повесть, воображение
